

подальших досліджень складають: проблема встановлення характеру співвідношення емоційної стійкості й емоційної вразливості як полярних або різних властивостей особистості; проблема діагностики емоційної стійкості й емоційної вразливості; ступінь детермінованості емоційної стійкості та емоційної вразливості іншими властивостями особистості, а також пов'язана з цим проблема залежності успішності саморегуляції стану від стійких властивостей особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аршава І. Ф. Емоційна стійкість людини і її діагностика / І. Ф. Аршава. – Д.: Вид-во ДНУ, 2006. – 336 с.
2. Вилюнас В К. Перспективы развития психологии эмоций // Тенденции развития психологической науки. - М., 1988. – С 112-132.
3. Косенко Е.Л. Теоретико-психологічні засади комп'ютерної діагностики емоційної стійкості людини / Е. Л. Носенко, І. Ф. Аршава. – Д.: Вид-во ДНУ, 2006. – 188 с.
4. Носенко Е.Л. Форми відображеної оцінки емоційної стійкості та емоційної розумності людини / Е.Л.Носенко, І.Ф.Аршава, К.П.Кутувий. – Д.: Вид-во «Інновація», 2011. – 178 с.
5. Носенко Е.Л. Особистісні фактори успішності вирішення людиною основних життєвих задач (у світлі сучасних теорій особистості) / Е.Л.Носенко //Матеріали II Всеукраїнського психологічного конгресу, присвяченого 110 річниці від дня народження Г.С. Костюка (19-20 квітня 2010 р.). – Т. 1. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – С. 273–278.

УДК 159.923.9:7.01

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТА У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Рахманіна М.С., Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Гуманітарний факультет, напрям підготовки «Практична психологія»

Кривотинщина О.А., доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

На сучасному етапі розвитку наукового знання важливим є дослідження психолого-педагогічних умов процесу професійного становлення фахівців, в яких здатність до самоактуалізації є метою і рушійною силою досягнення видатних результатів. Перед науковцями постає завдання вирішення питання щодо необхідності виявлення

психолого-педагогічних умов і особливостей розвитку професійної самоактуалізації особистості в процесі професійної фахової підготовки і самопідготовки студентів.

Одним із найважливіших джерел формування особистісно-ціннісного потенціалу молодшої людини є вищий навчальний заклад, головною метою якого є забезпечення навчання, виховання і розвитку особистості. В умовах загострення глобальних проблем зростає необхідність спиратися на гуманістичну парадигму, підкреслює Г. Балл, оскільки значущість гуманістичних підходів стимулюється не лише моральними міркуваннями, а й стає передумовою виживання соціуму й усього людства [1]. Це означає, що без цілеспрямованого впорядкування потребісно-мотиваційних інтенцій з обов'язковим передбаченням самоактуалізації як вершинної потреби, властивих людині як органічній цілісності, не можна сподіватись на гармонізацію суспільних відносин. Розбудова правової, соціально орієнтованої держави неможлива без усвідомлення людиною основних складових свого індивідуального й суспільного буття, оскільки «у системі освіти необхідно поєднувати два начала: знань і моральності, бо розрив між ними породжує або моральних калік, або егоїстів». Наголошуючи на важливості психологічного аналізу менеджменту в освітньому процесі, Н. Коломінський, наголошує, що в освіті «...і суб'єкт, і об'єкт, і продукт праці – психологічні феномени» [5].

Представники гуманістичної психології (А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс та інші) під самоактуалізацією особистості розуміють розкриття нею своїх потенцій і творчих здібностей, подолання негативних впливів середовища, які заважають її саморозвитку і самоствердженню. Аналіз навчального процесу у вищих навчальних закладах показує, що в змістовому та організаційно-педагогічному аспектах професійна підготовка в них ще не відповідає вимогам щодо створення сприятливих умов для повноцінного становлення і розвитку когнітивної сфери. Тому проблема активізації самостійності у процесі навчання – переосмисленні й уточненні теоретичних положень не з вузько дидактичних положень, а на засадах культивування творчого, креативного мислення – є домінуючою. Оптимізація цієї діяльності міститься у сфері «максимального використання творчого потенціалу, ...володіння почуттям нового, вміння мислити нестандартно, без огляду «на авторитети», високою мотивацією до творчості і винахідництва» [2, с. 28].

На думку сучасних дослідників, необхідність розв'язання стратегічних завдань розвитку системи професійної освіти, суперечливість психолого-педагогічного забезпечення навчального процесу обумовлює інтенсивний пошук сучасних підходів до вирішення актуальних завдань. Розширення системи вищої освіти, тобто підготовки високоосвічених фахівців у вищому навчальному закладі, можна, добитися за умов:

високого рівня мотивації на здобуття професійної майстерності в освітній діяльності; оптимізації соціально-психологічного аспекту у навчанні студентів; здійснення позитивного впливу на соціально-психологічний та інтелектуальний клімат у навчальних закладах; створення моніторингу та соціально-психологічного супроводу в академічній та виховній діяльності задля здійснення самоактуалізації студентів, гармонізації їх стосунків з викладачами [4].

У зв'язку з цим нагадаємо думку С. Рубінштейна, що надзвичайно важливим для практичної діяльності завданням психологічного дослідження є розкриття внутрішнього психологічного змісту людської діяльності, в якій виявляється і формується людина, її психічні властивості. Отже, головною цінністю освіти стає розвиток потреб і здатності до самореалізації творчого потенціалу, спрямованості на саморозвиток і самоосвіту.

Інструментально-нормативна модель підготовки спеціаліста має бути замінена на культурно-творчу модель, котра спирається на визнання принципової незавершеності культурно-освітнього шляху людини, індивідуалізації освітньої траєкторії [4].

Сьогодні змінюються цільові настанови на професійне навчання. Можна погодитися з думкою С. Смирнова: «Вищий навчальний заклад слугує не стільки, мабуть, для передачі знань, скільки для розвитку та відтворення спеціального культурного прошарку, найважливішим елементом якого є сам фахівець. Фахівця, як представника певної культури, характеризує не тільки певний набір знань та вмінь, а й певний світогляд, життєві настанови і цінності, особливості професійної поведінки тощо» [6].

Таким чином, заклад освіти повинен насамперед навчити трансформувати знання у творчі досягнення особистості, сприяти розвитку здібностей, потрібних самій особистості та суспільству з метою залучення її до соціально-цінної активності; забезпечення можливостей ефективної самоосвіти (зокрема, різноманітних форм неформальної освіти за межами інституціалізованих освітніх систем).

Обов'язковою складовою всього професійного навчання у контексті самоактуалізації студентів є духовність. Якщо поставити питання, чи може масова особистість стати творцем не тільки науково-містких технологій, але й форм гуманізації економічної, соціальної, культурної сфер суспільства, то варто пригадати думку М. Мамардашвілі, який підкреслював, що «техніка «живиться» живим вогнищем людської творчості, свободи» [3, с. 177]. Саме тому духовність, яка раніше вважалась особистою справою людини, нині перетворюється на професійну характеристику особистості.

Мета освітньої діяльності вищих навчальних закладів детермінується представленням випускника як кваліфікованого фахівця

певного профілю та управлінця-професіонала низової ланки. Успішність виконання такого завдання залежить від рівня адаптаційної мобільності особистості, стійкого інтересу до творчої діяльності, прагнення до поповнення знань, емоційного лідерства, контактності, відкритості у спілкуванні, вміння встановлювати ділові стосунки, стресостійкості в широкому розумінні. Соціально-психологічний аспект освітньої діяльності навчального закладу у цьому сенсі передбачає: професійну мотивацію навчальної діяльності з домінуванням мотивів здобуття професійної майстерності, готовність до фахової діяльності; єдність і цілісність функціональних дій - орієнтаційної, виконавчої та контролюючої.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К. А. *Деятельность и психология личности* / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Наука, 1980. – 335 с.
2. Абульханова-Славская К. А. *Стратегия жизни* / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
3. Ананьев Б. Г. *Психология и проблемы человекознания* / Б. Г. Ананьев. – М. : Изд-во Ин-та практ. психологии; Воронеж : МОДЭК, 1996. – 384 с.
4. Зеленін В. В. Самоактуалізація виконавця як феномен музичного смислоутворення / В. В. Зеленін // *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського* : зб. наук. пр. – К., 2006. – Вип. 60 : *Теоретичні та практичні аспекти музичного смислоутворення*. – С. 196-202.
5. Коломінський Н.Л. *Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект)* : монографія / Н.Л. Коломінський. – К. : МАУП-2000 – 286 с.
6. Смирнов С. Д. *Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности : учеб. пособие* / С. Д. Смирнов. – М. : АСА-ДЕМА, 2001 – 304 с. .

УДК 316.454.52

ЕФЕКТИВНЕ СПІЛКУВАННЯ – ОСНОВНА УМОВА ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ КУРСАНТІВ

Ромасавеч І.В. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Гуманітарний факультет, напрям підготовки «Практична психологія»

Макаренко С.С., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доцент

Головна умова психічного розвитку студентів полягає у розкритті особливостей процесу комунікації, соціальних факторів розвитку комунікативних здібностей особистості курсантів, теоретичному